

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

Latvijas
Biozinātņu un
tehnoloģiju
universitāte

3-dienu mākslas plenērs un vides objektu koncepta izstrāde
AKTIVITĀTES APRAKSTS UN GALVENIE REZULTĀTI

Interreg projekts "Zaļais centrs - veids, kā nodot jaunas zināšanas, atbalstīt iniciatīvas un informēt sabiedrību" (Green hub LVIII-063)

3-dienu mākslas plenērs un vides objektu koncepta izstrāde

Aktivitātes apraksts un galvenie rezultāti

Interreg projekta "Zaļais centrs - veids, kā nodot jaunas zināšanas, atbalstīt iniciatīvas un informēt sabiedrību" (Green hub LVIII-063) ietvaros

Šī publikācija ir sagatavota ar Eiropas Savienības finansiālu atbalstu. Par tās saturu pilnībā atbild Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitāte un tā var neatspoguļot Eiropas Savienības viedokli

Sagatavoja projekta ekspertes:

Natalija Ņitavska

Daiga Skujāne

Madara Markova

Aiga Spāģe

Ievads

Interreg projekts "Zaļais centrs - veids, kā nodot jaunas zināšanas, atbalstīt iniciatīvas un informēt sabiedrību" (Green hub LVIII-063) ir vērsts uz ar vidi saistītu zināšanu nodošanu, jaunu iniciatīvu īstenošanu, iesaistot sabiedrību, sadarbojoties gan pašvaldībai, gan ekspertiem un iedzīvotājiem. Projekta mērķis ir palielināt pašvaldības darbinieku, ainavu arhitektūras un plānošanas studentu, profesionāļu un zinātnieku zināšanas un kapacitāti ilgtspējīgā dabas resursu apsaimniekošanā, izmantojot iniciatīvu ieviešanu un sabiedrības informēšanas kampaņas

Tāpat projekta kopējais mērķis ir stiprināt iepriekšējā periodā īstenotā projekta Sticky urban areas iegūtos rezultātus, vienlaikus veicinot sabiedrības izpratnes veicināšanu par vides jautājumiem. Projektā Sticky urban areas, sadarbojoties Rēzeknes pilsētas pašvaldībai un Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitātes (turpmāk tekstā - LBTU) ekspertiem, pēfītas iespējas integrētai dabas resursu plānošanai pilsētvidē, kā pilotteritoriju izvēloties Rēzeknes upi. Rēzeknes upei Rēzeknes pilsētā ir nozīmīgs ekoloģisks, sociāls, kultūrvēsturisks un arī ekonomisks potenciāls. Līdz ar to viens no pašvaldības risināmajiem jautājumiem ir šī potenciāla attīstība un izmantošana, vienlaikus nezaudējot vides kvalitātes un izglītojot arī sabiedrību. Kā pirmais solis šajā virzienā iepriekšējā perioda projekta ietvaros bija upes pieejamības veicināšana, pašvaldībai attīstot Krasta ielu gar Rēzeknes upi. Krasta iela kalpo ne tikai upes un tai pieguļošo dabas vērtību pieejamībai, bet arī kā būtiska sasaiste starp dažādām pilsētas daļām. Lai vide ap Rēzeknes upi veidotos pievilcīga gan vietējiem iedzīvotājiem, gan arī pilsētas ciemiņiem, tad nākamais solis ir jaunās Krasta ielas un tai pieguļošo Rēzeknes upes krastu un pašas upes iedzīvināšana, dabas un kultūrvēsturisko vērtību saglabāšana un izcelšana. Jau iepriekšējā perioda projekta ietvaros LBTU eksperti, iesaistot ainavu arhitektūras studentus, darbojās pie idejām Krasta ielas vides attīstībai, gan identificējot nozīmīgākos punktus maršrutā, gan arī veidojot *eco quest* jautājumus, kurus iespējams kopā ar vides objektiem iekļaut šajos punktos.

Lai turpinātu uzsākto iepriekšējā periodā, attīstot idejas Krasta ielai pieguļošās Rēzeknes upes teritorijas attīstībai, projekta Green hub viena no aktivitātēm bija **3 dienu mākslas plenērs**, kurš aptver dažādas pieejas dažādu ieinteresēto pušu iesaistei, kā arī izglītošanai:

1. fokusgrupu darba seminārs – ideju Rēzeknes upes krasta vides attīstībai, balstoties uz dažāda vecuma un jomu grupu interesēm un vajadzībām, izmantojot mentālās (domu) kartes veidošanu;
2. radošā aktivitāte bērniem un jauniešiem – izzinot Rēzeknes upi un dabas vērtības, zīmējumos atspoguļot savu redzējumu un idejas Rēzeknes upes vides attīstībai;
3. atgriezeniskā saite – fokusgrupās un bērnu un jauniešu radošajā aktivitātē iegūto rezultātu apkopošana, analīze un publicitāte.

1. Fokusgrupu darba seminārs

1.1. Metode un darba gaita

Fokusgrupu darba semināra organizēšana ietvēra vairākus etapus:

- sagatavošanās darbus, kas ietvēra individuāli uzrunājamo institūciju, organizāciju un dalībnieku apkopošanu, lai maksimālu nodrošinātu dažādas sabiedrības grupas un to interešu apzināšanu; informācijas izsūtīšana dalībniekiem; darba semināra metodikas un to paskaidrojošo materiālu izstrādi;
- darba semināra norisi vairākos etapos – pamatojuma un metodes izklāsts; sākotnējais ideju radīšanas posms; teritorijas apmeklējums klātienē, lai identificētu iespējas un risināmos jautājumus idejas īstenošanai; darbs grupās pie idejas precizēšanas un tās īstenošanai nepieciešamajām aktivitātēm, objektiem un procesiem utt.

Sākotnēji pašvaldība sadarbībā ar ainavu arhitektūras ekspertiem no Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitātes izdiskutēja - kādas sabiedrības grupas būtu uzrunājamas. Dalībnieki, kas piedalījās plenērā, tika uzrunāti un informēti par plānoto plenēru, kā arī par plenēra un projekta mērķi. Tika uzrunātas dažādas sabiedrības puses un aktīvās Rēzeknes nevalstiskās organizācijas.

Klātienē darbojās 25 dalībnieki 4 grupas, kur dalībnieki bija sadalīti pēc nejaušības principa. Grupas tika iepazīstinātas ar iepriekšējo projektu aktivitātēm («Aktivitātes Krasta ielas attīstībai sadarbības projekta «Sticky Urban Areas»), kā arī būvprojektiem («Pilskalna parka un Rēzeknes upes teritorijas labiekārtošanas projekti»), kas izstrādāti pie upes pieguļošajās teritorijās.

Attēls. Iepazīstināšana ar iepriekšējos projektos paveikto un darba uzdevumu

Sākotnēji katram dalībniekam bija iespēja apdomāt un definēt savu individuālo redzējumu Rēzeknes upes krastu ilgtspējīgai attīstībai. Turpinājumā grupas ietvaros dalībnieki iepazīnās savstarpēji, iepazīstinot citus ar savu personīgo ideju. Plenēros kā labā prakse ir domu karšu, jeb mentālo karšu veidošana, kas dod iespēju abstrakti palūkoties uz attīstāmo teritoriju kopumā, definējot izaicinājumus un iespējas. Plenēra dalībnieki pēc teorijas noklausīšanās par domu karšu veidošanu, devās dabā aplūkot Rēzeknes upes posmu no Zeimuļa līdz Rēzeknes Olimpiskajam centram, lai pārliecinātos, ka grupas ietvaros tapušās idejas ir realizējamas. Dalībnieki diskusijās atzina, ka došanās dabā sniedza iespēju ieraudzīt jaunas lietas upes teritorijā.

Attēls. Darbs pie sākotnējās idejas izstrādes un teritorijas apsekojums dabā

Pēc teritorijas apskates dalībniekiem bija iespēja noklausīties iedvesmas lekcijas - «Upe-pilsētvides attīstības potenciāls», pēc kurām plenāra dalībniekiem bija laiks noprecizēt un apkopot grupas ietvaros izveidoto redzējumu – idejas moto, idejas raksturojumu, kā arī attīstības ietvaros būtiskos objektus un aktivitātes.

Attēls. Darbs pie idejas precizēšanas un plānoto aktivitāšu apkopošanas

Attēls. Grupu prezentācijas

Noslēguma diskusijās plenāra dalībnieki atzinīgi novērtēja iespēju līdzdarboties un izteikt savu viedokli, kā arī uzsvēra nepieciešamību pēc tieši klātienas aktivitātēm, kas dod iespēju daudz plašās izteikt viedokli.

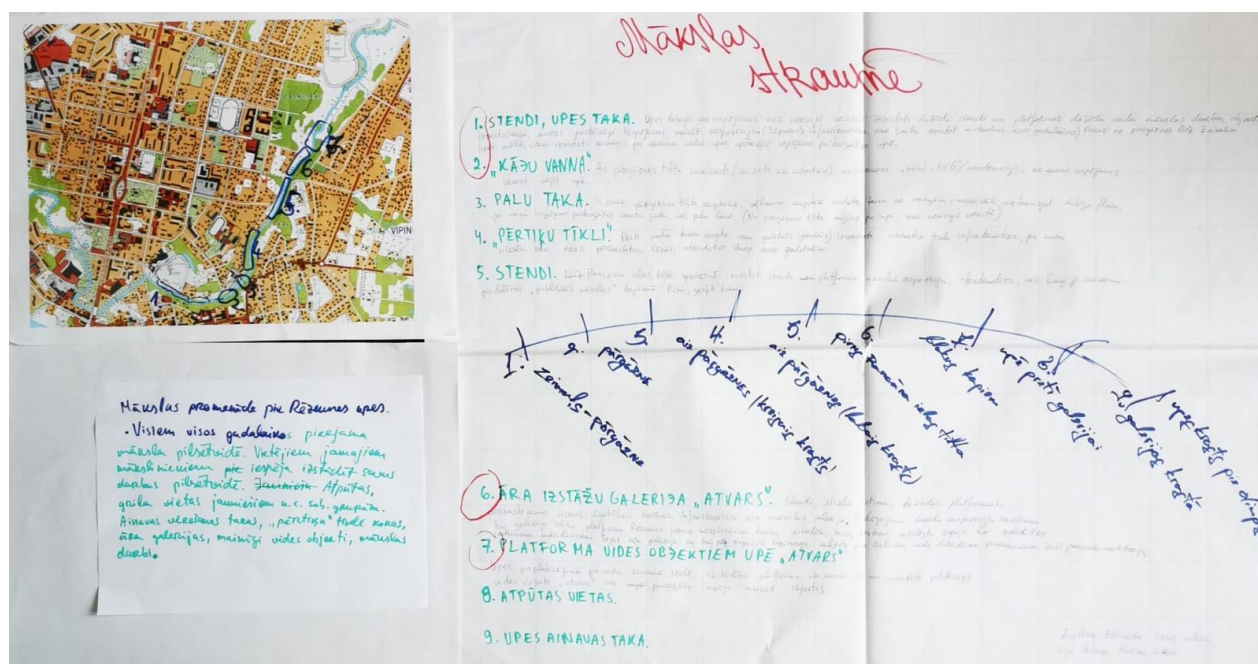
Plenāra dienas noslēgumā tika apkopotas visas dienas gaitā radītās idejas, gan individuālās, gan grupu ietvaros veidotās. Idejas tika veidotas gan mentālo karšu formātā, gan rakstiski definējot galveno ideju un idejas paskaidrojumu.

1.2. Fokusgrupu darba semināra rezultāti

1.2.1. Grupu darbs pie idejām

Grupa “Mākslas straumē” (zilā grupa)

Sākotnējās idejas pirms teritorijas apmeklēšanas: ērtums (vietas kur pasēdēt, pavērot dabu); skulptūras ūdenī, jauno mākslinieku straume (āra izstāžu promenāde, pieejamība, mākslas krasts); vērot upes plūdumu; tuvāk mijiedarboties ar ūdeni.

Attēls. Grupas “Mākslas straumē” noslēguma idejas

Noslēguma idejas:

- dabas un mākslas sinerģija, kā plaša, un brīva rekreācijas zona;
- būtiska ir taktīlā mijiedarbība ar mākslu un būšana dabas tuvumā (iet gar pašu ūdens malu);
- visas upes garumā ir izvietoti stendi mainīgām mākslas ekspozīcijām – iespēja vietējiem jaunajiem māksliniekiem veidot savas brīvdabas izstādes;
- “kāju vanna” – pasēdēšana zem tilta uz platformas un kāju mērcēšana ūdenī;
- pacelta taka, koka laipas, kur var atrasties arī palu laikā, izbaudīt mežonīgo dabu un upes mainīgumu;
- pastaiga un atpūta koku galotnēs – atrakcijas un tīklu konstrukcijas kokos;
- ārā izstāžu galerija mākslas darbiem;
- mainīgi mākslas objekti uz upes sēkļiem;
- esošās piknika vietas potenciāls kļūt par stilīgu jauniešu vietu.

Grupa “Daba ienāk pilsētā” (Zaļā grupa)

Sākotnējās idejas pirms teritorijas apmeklēšanas: vieta mazām arhitektūras formām; Rēzeknes upe – izcils dabas objekts pilsētā, izceltas dabas vērtības un saglabātas kultūrvēsturiskās vērtības; Rēzeknes upe = laivošana, makšķerēšana, pastaigu takas; šūpoles ūdenī, foto zona; dabiskas pļavas promenādes malās, promenādes dabiskošana, lielu koku saglabāšana; bērnu laukumu, vides objektu – lielu poķu podu, kur var sēdēt uz lapām; bērnu laukums, gaismas objekti, mini zoodārzs, kafijas terase, ūdens ; dzeramie krāni.

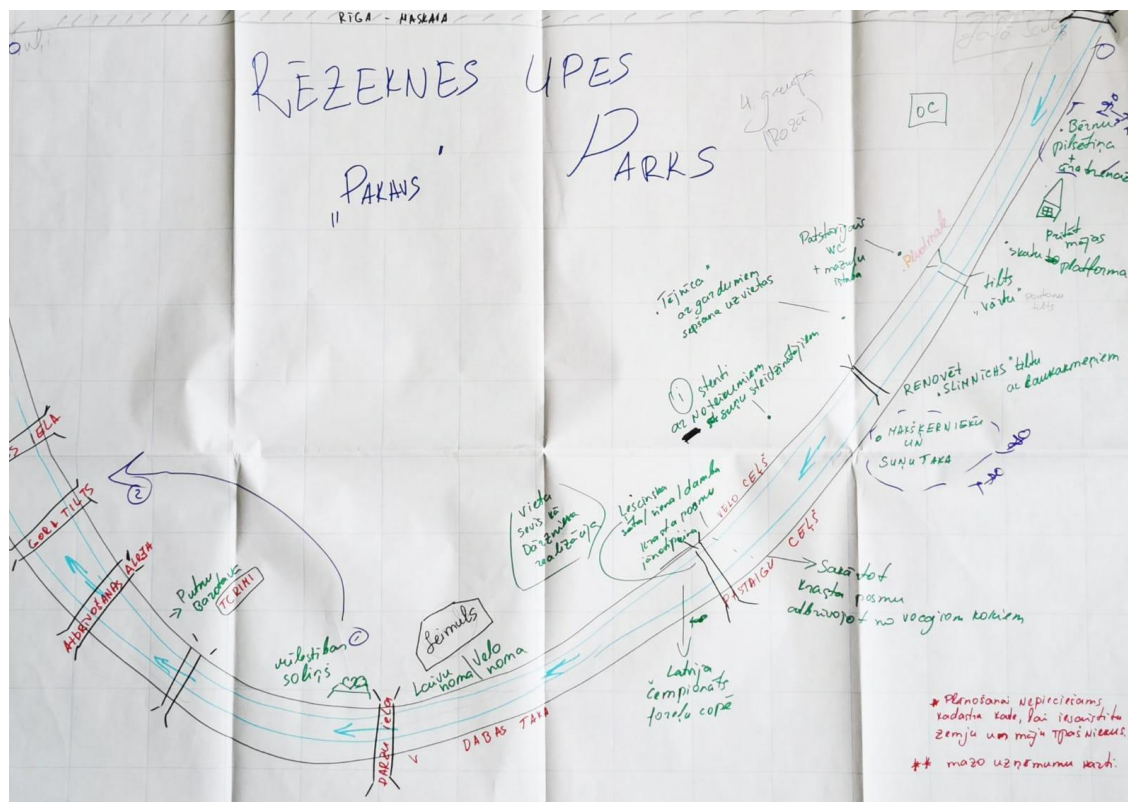
Attēls. Grupas: “Daba ienāk pilsētā” noslēguma idejas

Noslēguma idejas:

- dabiska upe dabiskā vidē, iespēja saglabāt pilsētvidē daļu no dabas, vidi ar dabiskiem biotopiem, kas ir labvēlīga putniem, zivīm;
- apstādījumi veidojami, kā upes krastu pļavas, dabīgā stilā, izmantojot vietējās sugas;
- aktivitātes, kas saistītas ar upes pieejamību – platformas, pontoni un tiltiņi;
- labiekārtojums ar māksliniecisko vērtību – soliņi un atpūtas vietas, kā vides objekti, tualetes, kas ieslēptas reljefā, dekoratīvs apgaismojums, kas izceļ dabas vērtības un ainaviskus skatus;
- papildu labiekārtojums – dzeramā ūdens brīvkrāni, lielās šūpoles virs ūdens;
- būtiski, lai aktivitātes netraucē Krasta ielas iedzīvotājiem.

Grupa “Rēzeknes upes parks” (rozā grupa)

Sākotnējās idejas pirms teritorijas apmeklēšanas: bērnu pasaule dabā, veselības taka, bērnu pilsēta; muzikālie gaismas plosti; koši apstādījumi; Rēzeknes tautas upes parks “Pakavs”; sportiska vide; draudzīga vide bērniem, ģimenēm, velobraucējiem, interesanta vide pilsētas viesiem; vieta, kur satiekas vairākas paaudzes – vide, kur satiekas humanitāro un eksakto zinātņu atbalstītāji, zaļā plānošana un kopā būšana, pašizglītošanās, droša vide.

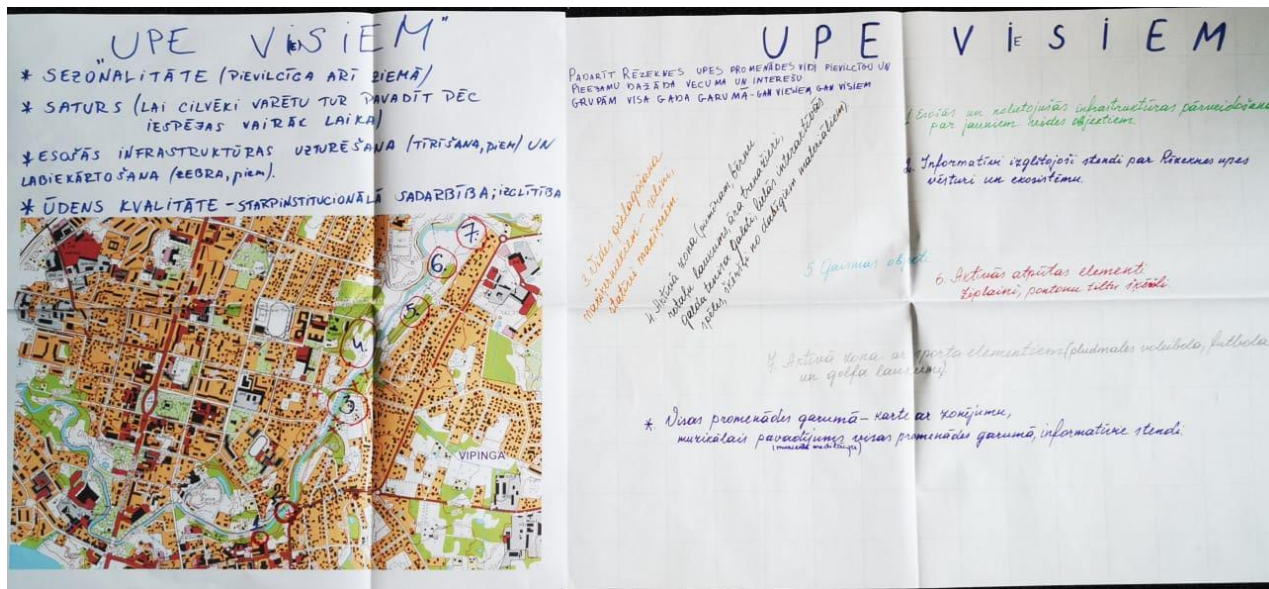
Attēls. Grupas “Rēzeknes upes parks” noslēguma idejas

Noslēguma idejas:

- upei nav robežu – upes sākums ir daudz plašāks par pilsētas robežām, svarīga upes apzināšana un izpratnē kontekstā ar visiem dabas priekšnoteikumiem.
- upe, kā savienojošs elements, kas var aizvest tālu. Plašāks skatiens dod plašākas tūrisma un rekreācijas iespējas;
- būtiskā ir upes ekoloģija, kā dabiskā līdzsvara komponente;
- upes pieejamība laivotājiem un gājējiem – upes gultnes tīrīšana, kritušo koku novākšana, tiltiņi un pontona tiltiņi, laivu noma un velo noma;
- labiekārtojums – tējnīca, tualetes, ārā trenāžieri un bērnu rotaļu pilsētiņa, attīstīta pludmales zona;
- svarīga omulīga vide māmiņām ar mazuļiem – rāpošanas zonas, māmiņu istabiņa ar ūdeni un iespēju pabarot bērniņus;
- var veidos upes promenādes savienojumu ar Kovšu ezera pastaigu taku, veidojot garākus sasaistes maršrutus visas pilsētas kontekstā gan tūristiem, gan iedzīvotājiem;
- veidojot mākslas objektus Krasta ielai var izmantot ielu nosaukumos ieslēpto vēsturisko personu vārdus – Trasūns, Skrinda, Pūrvītis, Rancāns utt., kā skulptūrālus personāžus;
- jāseko krastu erozijas vietām, savlaicīgi, veicot remontu.

Grupa “Upe visiem, upe visiem” (dzeltenā grupa)

Sākotnējās idejas pirms teritorijas apmeklējuma: Apolonija – zvejas vietu makšķerniekiem un soliņiem, āra galda tenisu; sportu pusaudžiem; baskāju taka un sports, laukumu ar trenāžieriem, šūpoles, volejbola laukumu; peldbaseinu bērniem, bērnu laukumu, šūpoles; aktivitātēs pusaudžiem; lai upe nav tikai sezonāls objekts; veselības taku, maršrutu, kas piemērota visu vecumu cilvēkiem, iekļaujot informatīvos vingrošanas standus, dabīgo materiālu šķēršļi, āra trenāžieri, ūdens ņemšanas punkti.

Attēls. Grupas “Upe visiem. Upe visiem” noslēguma idejas

Noslēguma idejas:

- promenāde ir pieejama un interesanta/saistoša visiem cilvēkiem, dažādos vecumos visās sezonās – gan ziemā, gan vasarā – slēpošanas trases, interaktīvas spēles, izglītojošā informācija;
- promenādē ir attīstīta tūrisma infrastruktūra un piepildīta ar saturu – izglītojošā informācija par upi un dabas vērtībām, par pilsētas vēsturi un pilsētas objektiem;
- būtiski, lai bērniem ir, ko darīt upes krastā vairāk par 5 minūtēm – bērnu pilsētiņa, āra trenāžieri, Zipline atrakcija;
- makšķernieku vietas un citas atpūtas vietas, kā mākslas objekti;
- labiekārtošana – tilti vai pontona tilti, kas nodrošina sasaisti ar visām pilsētas daļām;
- brīvās pļavās var attīstīt mini golfu, pludmales volejbolu un pludmales futbolu;
- atstāt dabiskās upes teritorijas, papildināt tās ar soliņiem un apgaismojumu.

1.2.2. Aptaujas anketas.

Lai nodrošinātu atgriezenisko saiti ar darba semināra dalībniekiem, viņi tika aptaujāti, iegūstot informāciju par procesa gaitu, iegūtajām jaunajām zināšanām, galvenajiem izaicinājumiem Krasta ielai pieguļošās Rēzeknes upes teritorijas attīstībā. Zemāk apkopotas galvenās atziņas no anketām.

Galvenās atziņas par darba gaitu:

- Viegli vienoties par idejām grupas ietvaros.
- Definētais mērķis palīdzēja darba gaitai noritēt raiti.

Jaunas zināšanas, informācija:

- Pastaigā un diskusijās noderīgi dzirdēt citu plenēra dalībnieku viedokļus.
- Būtiski saglabāt upes veģetācijas procesus.
- Ir elementi, kā, piemēram, suņu laukums, kas bojā skatu līnijas.
- Ieraudzīja pazīstamās vietas citā gaismā – reljefu, apbūvi, upes gultni.
- Plašāka informācija par jau paveikto, kā arī par nākotnē paredzētajiem plāniem.

Galvenie izaicinājumi pašvaldībai nākotnē attīstot Rēzeknes upes teritoriju:

- Būtiski nepazaudēt vietas identitāti.
- Nepieciešams piesaistīt papildu finanšu resursus.
- Nepieciešama sadarbība starp institūcijām, kā arī sabiedrības grupām.
- Ūdens kvalitātes uzlabošana.
- Pieprasījuma detāla analīze.

2. Radošā aktivitāte bērniem un jauniešiem

2.1. Radošās aktivitātes gaita un iesaistītās dalībnieku grupas

Radošās aktivitātes ietvēra Rēzeknes upes izziņu, dalībniekiem vizuāli atspoguļojot viņu redzējumu, ieceres un vajadzības, kas būtu būtiskas konkrētā Rēzeknes upes posma teritorijas attīstībai. Ņemot vērā fokusgrupu darba seminārā iesaistītās sabiedrības grupas, kas pārstāv pilsētas institūcijas, nevalstiskās organizācijas, tad radošajās aktivitātēs tika iesaistīti bērni un jaunieši. Savukārt šīs grupas viedokļu noskaidrošanai visefektīvākā pieeja ir ideju zīmēšana. Aktivitātē piedalījās bērnu grupas vecumā no 6-7 gadiem, 8-9 gadiem un jaunieši no 11-17 gadiem.

Dalībniekiem tika lūgts uzzīmēt, ko viņi vēlētos darīt, ieraudzīt un sajūst teritorijā pie Rēzeknes upes.

Attēls. Bērni un jaunieši zīmē savu Rēzeknes upi

2.2.Rezultāti

Analizējot bērnu un jauniešu veidoto zīmējumu idejas iezīmējas sešas teritorijas attīstības kategorijas - dabiskā vide, vides objekti, pasīvā atpūta, aktīvā atpūta, infrastruktūra un pakalpojumi.

Dabiskās vides kategorijā ietilpst zīmējumi, kuros attēloti dažādi dabas elementi, flora un fauna, kā arī pastaigas dabā vai norāde uz sakārtotu dabisko vidi, vai nemainīgu Rēzeknes upes ainavu.

Attēls. Dabiskās vides kategorijas zīmējums (zīmējuma autors: Linda, 13 gadi)

Vairākos zīmējumos attēloti dažādi **vides objekti**, kur attēloti akmens kukaiņi vai koka egles, kuras ziemassveītkos dekorēt, kā arī dažādi vides objekti uz upes, saliņām vai tās krastos. Vairākos zīmējumos, kā elements parādās arī tilts pār upi.

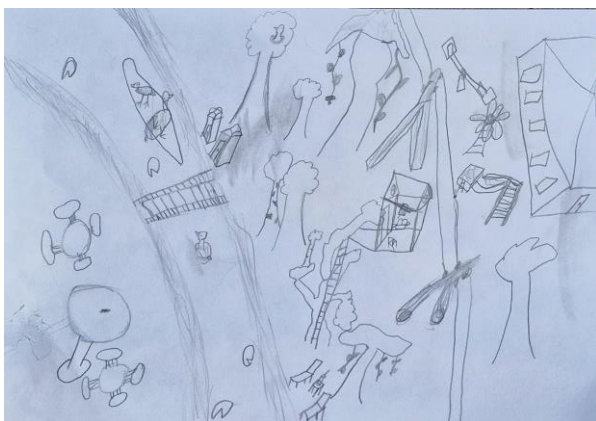
Attēls. Vides objektu kategorijas zīmējumi (zīmējumu autori: Anastasija, 8 gadi; Antons, 9 gadi)

Pasīvās atpūtas kategorijā ietilpst liels skaits dažādu zīmējumu ar mierīgās atpūtas objektiem, kā piemēram, makšķerēšanas vietas, saulesargi, pludmale, kubls un pirts, kā arī spoguļu labirints un citas atpūtas iespējas.

Attēls. Pasīvās atpūtas kategorijas zīmējums (Autors: Artūrs, 8 gadi)

Liels skaits zīmējumu saistījās ar dažādiem **aktīvās atpūtas** elementiem, kur tika attēlotas trases koku galotnēs, trošu ceļi, bērnu rotaļu laukumi, šūpoles, āra spēles (šahs), pludmales futbols un volejbols, āra trenāžieri un laivu, katamarānu īre.

Attēls. Aktīvās atpūtas kategorijas zīmējumi (zīmējumu autori: Ervīns, 10 gadi; A. Čiževska)

Zīmējumos tika attēloti arī dažādi **infrastruktūras** elementi un nepieciešamie uzlabojumi, kā piemēram, tualetes, soliņi, laipas, ūdens ņemšanas vietas (ūdens krāni).

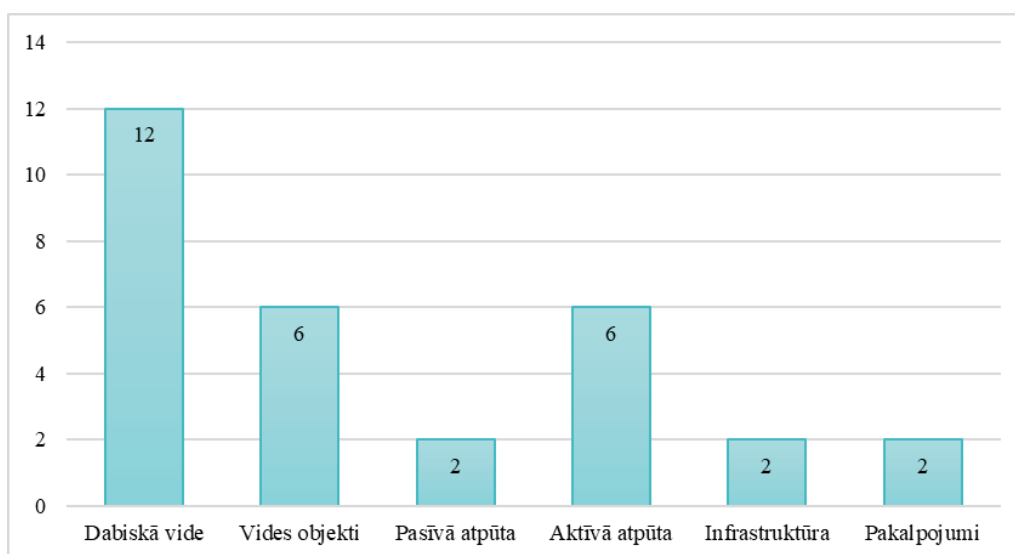
Attēls. Infrastruktūras kategorijas zīmējumi (zīmējumu autori: Saša, 7 gadi; Elīna)

Vairākos zīmējumos attēloti dažādu **pakalpojumu** nepieciešamība upes teritorijā, kā piemēram, veikals, kafējnīca, kino un foto mājiņas, saldumu tirgotavas.

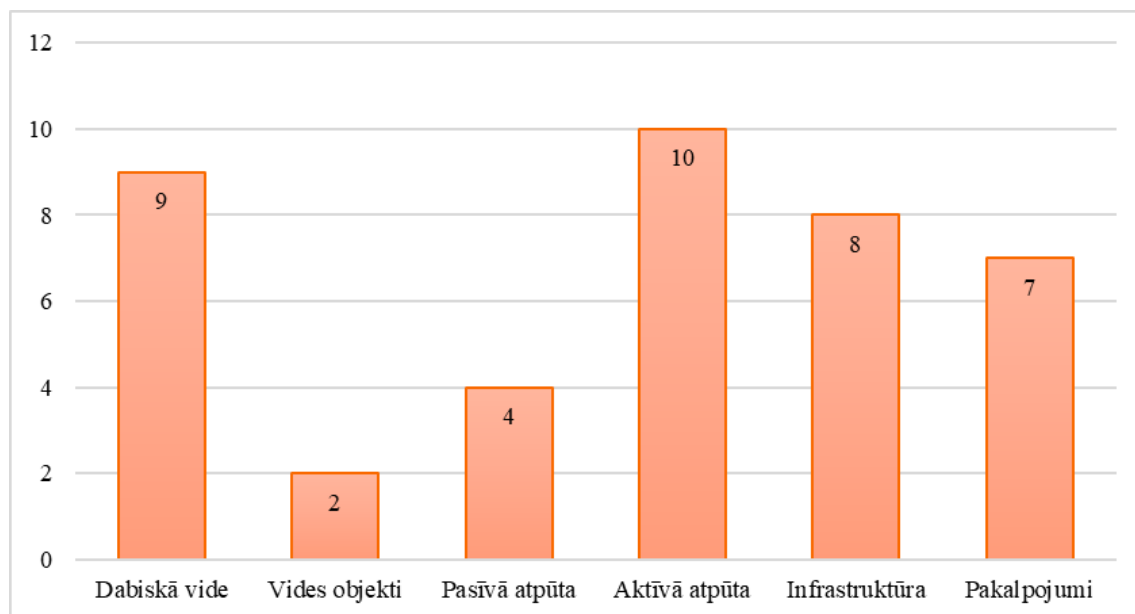
Attēls. Pakalpojuma kategorijas zīmējumi (zīmējumu autori: Sintija, 7 gadi; Darja, 9 gadi)

Analizējot zīmējumus pa vecuma grupām parādās izteiktas atšķirības uz zīmējumos attēloto elementu kategorijām un to attēlošanas biežumu.

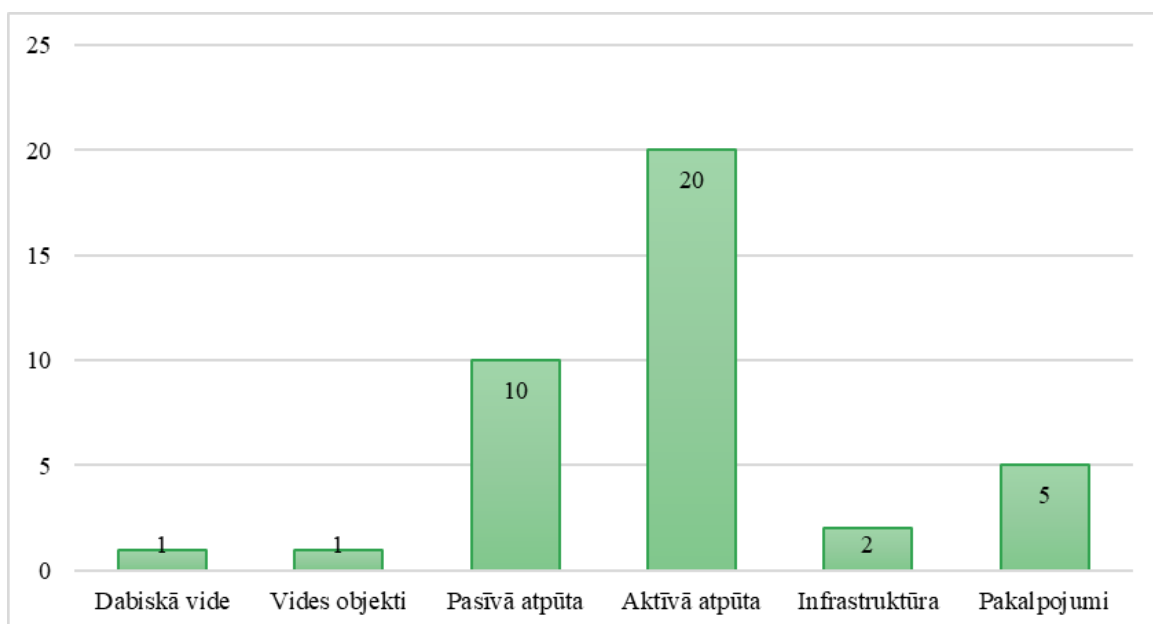
Attēls. Zīmējumu ideju izvērtējums vecuma grupā no 6-7 gadiem

Vecuma grupā no 6-7 gadiem visvairāk ideju un zīmējumu attēlo dabisko vidi, vai atpūtu tajā. Dažkārt zīmējumos tiek uzsvērtas dabiskās vides sakārtošana un saglabāšana, kā arī dažādu vides objektu izvietošana upes teritorijā un aktīvās atpūtas iespējas. Atsevišķos gadījumos zīmējumos attēloti arī infrastruktūras objekti un pakalpojumi, kā piemēram kafejnīca.

Attēls. Zīmējumu ideju izvērtējums vecuma grupā no 8-9 gadiem

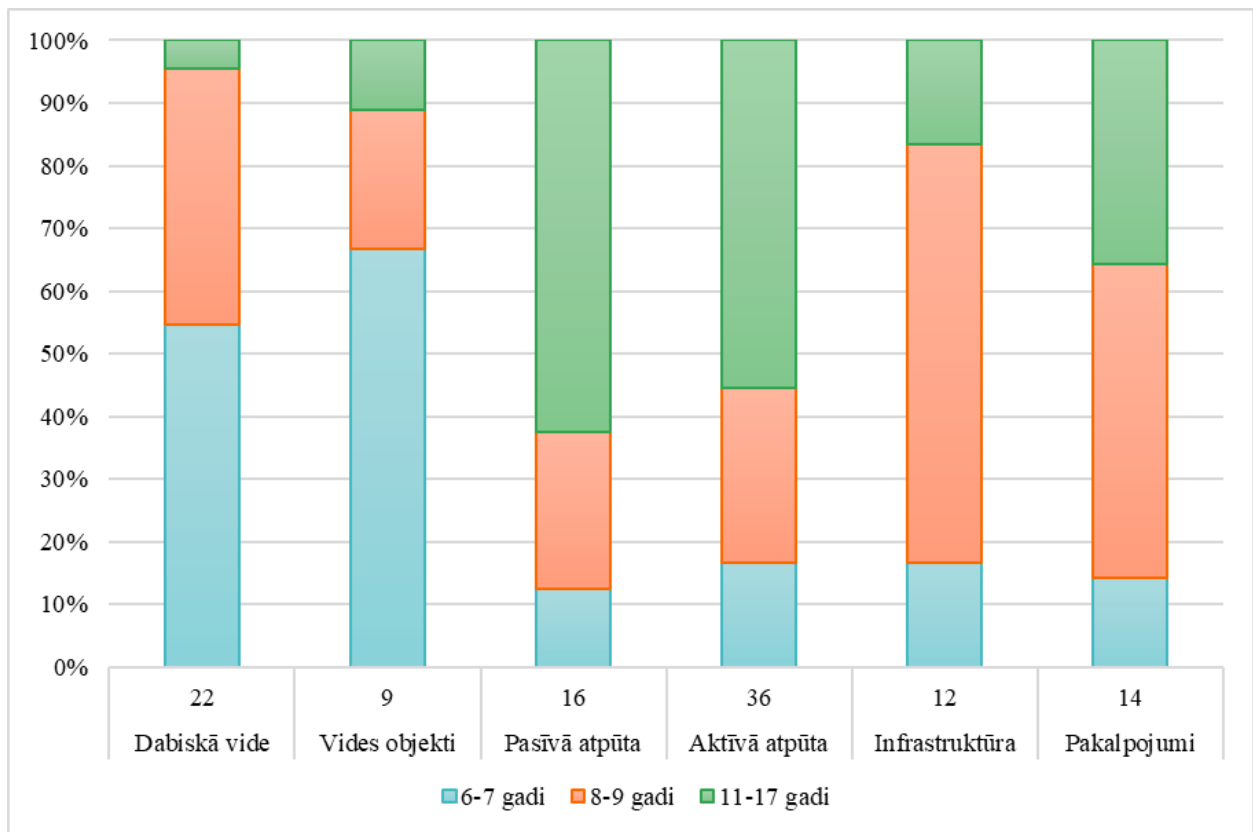
Vecuma grupā no 8-9 gadiem izteikti iezīmējas vairāk nepieciešamība pēc infrastruktūras un pakalpojumu pieejamības uzlabošanas, kā arī aktīvās atpūtas elementu ierīkošanas. Arī dabiskā vide šajā vecuma grupā tiek attēlota vairākkārtīgi. Pasīvā atpūta un vides objekti tik attēloti atsevišķos gadījumos.

Attēls. Zīmējumu izvērtējums vecuma grupā no 11-17 gadiem

Jauniešiem **vecuma grupā no 11-17 gadiem** izteikti iezīmējas liels skaits dažādu aktīvās atpūtas elementu nepieciešamība gan futbola un volejbola laukumi, gan trošu ceļi virs zemes. Nedaudz tiek attēloti arī pasīvās atpūtas elementi, taču ļoti nedaudz tiek attēlota dabiskā vide vai vides objekti, kā arī infrastruktūras un pakalpojumu nepieciešamība.

Apkopojot un analizējot visas vecuma grupas savstarpēji un zīmējumos attēlotos elementus izteikti iezīmējas atšķirības starp vecuma grupām.

Attēls. Zīmējumu ideju salīdzinājums pa kategorijām un vecuma grupām

6-7 gadu vecuma grupā dominē zīmējumi ar dabisko vidi un dažādiem vides objektiem, tajā pašā laikā šīs kategorijas ir ļoti maz attēlotas jauniešu vecuma grupā. Pasīvā un aktīvā atpūta ir izteikti visvairāk attēloti jauniešu vecuma grupā un tikai atsevišķos zīmējumos parādās 6-7 gadu vecuma grupā. Bērnu vecuma grupā no 8-9 gadiem izteikti dominē dažādu pakalpojumu un infrastruktūras elementu nepieciešamība, kas izteikti mazāk parādās abu pārējo vecuma grupu zīmējumos.

Kopumā bērnu un jauniešu zīmējumos iezīmējas līdzīgas vēlmes un nepieciešamības, kas izskanēja plenāra pirmās dienas fokusa grupu idejās. Šāda ideju un nepieciešamību sakritība norāda uz problēmu un vajadzību aktualitāti dažādu sabiedrības grupu uztverē.